

НТШ також видає „Бюлетень“ для своїх членів і веде веб-сторінку www.ntsh.ca, на якій розміщені оголошення і статті про доповіді.

НТШ є членом Конгресу українців у Канаді і співпрацює з іншими науковими організаціями, зокрема УВАН та КІУС в організуванні виступів науковців. Проф. Василь Янішевський від імени Контрольної комісії запропонував, щоб Загальні збори висловили подяку голові і дирекції НТШ за діяльність упродовж двох останніх років.

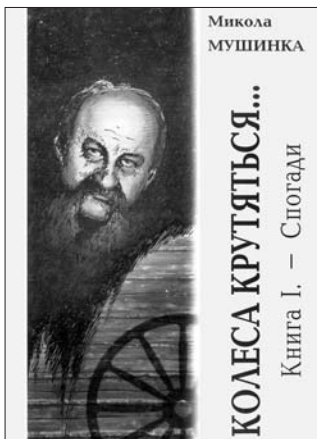
Від заснування НТШ у Львові 1873 р. метою Товариства було і є плекати й розвивати науку,

зокрема в ділянці українознавства. Зв'язок з Україною залишається невід'ємною частиною нашої ідентичності тут, у Канаді. Але основою праці НТШ є потреби української громади в Канаді. Це не лише тому, що наука потребує підтримки громади, але й тому, що наука відіграє вагомий роль у плеканні, збереженні та розвитку свідомости й ідентичности даної громади.

Із пресового повідомлення НТШ Канади.
Торонто, 14 травня 2010 р.

КРАЙОВЕ НАУКОВЕ ТОВАРИСТВО ІМ. ШЕВЧЕНКА В СЛОВАЧЧИНІ: ПРИЧИНКИ ДО ІСТОРІЇ, ПОТОЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ

Ідея заснування Наукового товариства ім. Шевченка в Чехословаччині з центром у Пряшеві виникла одразу після 1989 року, хоч деякі науковці — Орест Зілінський, Микола Неврлий та Микола Мушинка — співпрацювали з цією найвизначнішою українською науковою установою за межами України і в час тоталітарного комуністичного режиму, головню опрацьовували статті для словникової частини Енциклопедії українознавства, яку видавало НТШ у Сарселі (біля Парижа) за редакцією Володимира Кубійовича.

Обкладинка спогадів
Миколи Мушинки
„Колеса крутяться...“
Пряшів, 1998 р.

„Володимир Гнатюк — дослідник фольклору Закарпаття“¹ та „Володимир Гнатюк. Життя та його діяльність в галузі фольклористики, літературознавства та мовознавства“².

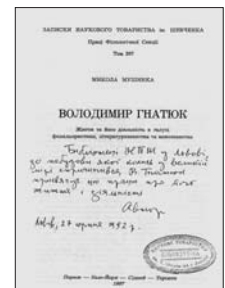
Після смерті В. Кубійовича розпочалася співпраця з НТШ в Канаді, зокрема з редколегією англійської версії Енциклопедії українознавства, автор цієї статті став відповідальним за гасла з фольклористики та етнології. Коли органи Чехословацької державної безпеки довідалися про його співпрацю з „українськими буржуазними націоналістами“ на Заході, то погрозували ареш-

том. На титульному листі 2-го тому „Encyclopedia of Ukraine“ (Торонто, 1984) Микола Мушинка підписався псевдонімом Микола Гнатюківський. Цим псевдонімом підписані і всі його статті цього тому. В подальших трьох томах „Encyclopedia of Ukraine“ (1993) автор виступає уже під своїм прізвищем.

Чехословацькі україністи Орест Зілінський, Микола Мушинка та Микола Неврлий 1990 р. висунули ідею відновлення НТШ в Чехословаччині, яка у міжвоєнний період була найвидатнішим центром україністики за межами України.

Миколі Мушинці було доручено вести переговори з Президією НТШ в Європі з осередком у Сарселі у справі майбутнього прийняття НТШ Чехословаччини до складу НТШ в Європі. Він поінформував голову сарсельського НТШ Аркадія Жуківського, який порушив цю справу на засіданні Президії 23 лютого 1990 р. У „Бюлетені НТШ“ сказано: „М. Мушинка повідомив про ініціативу заснування з місцевих українців відділу НТШ у Чехо-Словаччині, відділ, який бажає співпрацювати і входити в склад Європейського НТШ. Управа вітає ініціативу чехословацьких українців і доручає Президії НТШ вести дальші переговори в цій справі з проф. М. Мушинкою“³.

16—17 березня 1990 р. відбулася Перша сесія щойно відновленого НТШ у Львові, в якій брало участь понад 500 делегатів з різних областей України та понад 50 гостей з-за кордону, з-поміж яких були такі відомі діячі

Титульна сторінка
монографії Миколи
Мушинки
„Володимир Гнатюк“.
1987 р.

¹ Мушинка М. Володимир Гнатюк — дослідник фольклору Закарпаття // Записки Наукового товариства ім. Шевченка.— Париж; Мюнхен, 1975.— Т. СХС.— 118 с.

² Мушинка М. Володимир Гнатюк. Життя та його діяльність в галузі фольклористики, літературознавства та мовознавства // Там само.— Париж; Нью-Йорк; Сідней; Торонто, 1987.— Т. ССVII.— 232 с.

³ Вісті НТШ в Європі.— 1990.— Верес.— Ч. 24.— С. 13.

НТШ, як Ярослав Падох, Омелян Прицак і Дмитро Штогрин із США, Юрій Курис із Канади, Марко Павлишин із Австралії, Аркадій Жуковський із Франції, Володимир Мокрий та Степан Козак із Польщі та багато ін.

На Першу сесію Товариства до Львова було запрошено й М. Мушинку як голову підготовчого комітету НТШ у Чехословаччині, який на пленарному засіданні поінформував присутніх про прагнення чехословацьких українців заснувати НТШ у своїй країні⁴. Восени 1990 р. його було запрошено на XIII Звичайні Загальні збори НТШ в Європі,

Зустріч у Нью-Йорку.
Зліва направо: Микола Галів,
Святослав Гординський, Микола Мушинка

які відбулися 6—7 жовтня у сарсельському будинку Товариства. На них М. Мушинка поінформував присутніх про бажання науковців Чехословаччини вступити до складу НТШ в Європі. Збори цю ініціативу привітали оплесками.

Першим спільним заходом підготовчого комітету НТШ та новозаснованої Асоціації українців Словаччини була Міжнародна наукова конференція „Від Наукового товариства ім. Шевченка до Українського вільного університету“ (Пряшів; Свидник, 12—15 червня 1991 р.), присвячена 120-річчю з народження незмінного секретаря НТШ у Львові (1898—1926) Володимира Гнатюка та 70-річчю заснування Українського вільного університету у Відні та Празі (1921). На кошти американських та канадських спонсорів видано й збірник матеріалів конференції (436 с.) тиражем 1000 примірників. 80 відсотків тиражу розповсюджено в Україні.

У роботі конференції взяли участь 83 науковці, з-поміж яких майже 50 з-за кордону, головно з України (21 особа), та понад 200 гостей: вчителів, студентів, журналістів, працівників культури тощо. Майже всі закордонні учасники конференції були членами НТШ в західних країнах та відновленого НТШ в Україні. В резолюції конференції мовиться: „Висловлюємо бажання, щоб учені Пряшівщини в Чехо-Словаччині, зайняті в українознавчих дослідженнях, створили свою організовану структуру найкраще у формі Наукового товариства ім. Шевченка в ЧСФР, яке увійде у спільну систему НТШ в Україні і діаспорі“⁵.

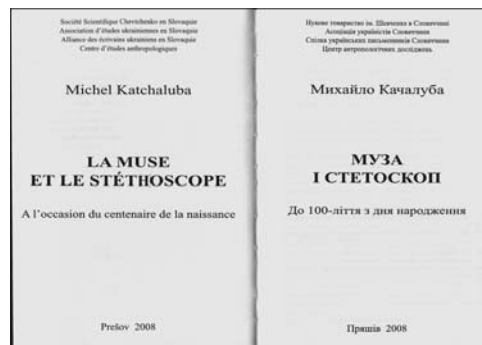
Перед підготовчим комітетом НТШ постало питання: кому має бути підпорядковане майбутнє Товариство в Чехословаччині — Сарселю, який об'єднав НТШ в західноєвропейських країнах, чи Львову, що є матірним НТШ зі своїми осередками в Україні? Голові підготовчого комітету НТШ було

доручено вести переговори з обома організаціями. На початку 1992 р. опрацьовано статут НТШ в Чехословаччині, реєстрація та ухвалення якого викликали заперечення Міністерства культури, і його не прийняли.

У зв'язку з тим, що НТШ в Словаччині не мало жодної фінансової бази, підготовчий комітет вирішив не поспішати із заснуванням НТШ, а спрямувати увагу на зміцнення чинних українознавчих наукових організацій — Асоціації українців Словаччини та Наукового товариства при Союзі русинів-українців Словаччини. Ініціатором заснування першої та її незмінним головою був автор цієї статті. АУС, на відміну від НТ СРУС, крім членських внесків, не мала жодної фінансової бази, зате її наукова активність була міцнішою. Власне, в обох організаціях працювали одні і ті ж люди.

Установчі збори НТШ у Словаччині відбулися 5 травня 1994 р. на кафедрі української мови і літератури філософського факультету Університету ім. Шафарика в Пряшеві. В них брало участь п'ятнадцять вчених-українців із Пряшева, Братислави та Свидника, які письмово виявили бажання стати членами Словацького осередку НТШ. Головним пунктом зборів (у них брала участь і делегація Товариства зі Львова у складі В. Моторного, М. Гнатюка та В. Корнійчука) було обговорення нового проекту Статуту НТШ у Словаччині, згідно з яким НТШ мало б мати п'ять фахових категорій членів: *дійсні, звичайні, почесні, члени-прихильники та колективні*. Після обговорення Статут прийнято одностайно. Так само прийнято і пропозицію на обрання нових дійсних членів Товариства, якими стали Омелян Ставровський, Олена Рудловчак, Микола Штець, Юрій Бача, Михайло Данилак та Мирослав Сополіга.

Звичайними членами таємним голосуванням було прийнято Любцію Баботу, Надію Вархол,

Титульна сторінка книжки Миколи Мушинки „Муза і стетоскоп”. Пряшів, 2008 р.

Зузану Ганудель, Маріяна Гайдоша, Андрія Ковача, Федора Ковача, Юрія Кундрата, Станіслава Конечного та Йосифа Шелепця.

Отже, в день заснування НТШ у Словаччині налічувало дев'ять дійсних (з яких шестеро поки що не затверджені) та вісім звичайних членів. Головою Товариства обрано Миколу Мушинку, членами комітету Івана Ваната та Миколу Неврлого.

⁴ Мушинка М. Відновлено Наукове товариство ім. Шевченка // Дукля.— 1990.— № 4.— С. 47—49.

⁵ Від Наукового товариства ім. Шевченка до Українського вільного університету. Матеріали Міжнародної наукової конференції. Пряшів, Свидник, 12—15 червня 1991 р.— К., 1992.— С. 399.

Оскільки всі члени новозаснованого НТШ були одночасно й членами Асоціації українців Словаччини та Наукового товариства Союзу русинів-українців Словаччини, комітет вирішив основні акції влаштовувати спільно з цими організаціями, поєднувати і членські збори (крім звітно-виборних).

Про заснування НТШ у Пряшеві повідомляла українська преса Словаччини⁶, Франції⁷ та Німеччини⁸.

Одними з найуспішніших акцій НТШ у Словаччині були щорічні наукові конференції та семінари, приурочені до окремих ювілейних дат та визначних подій, пов'язаних із українським етносом Словаччини. До найважливіших належали конференції та семінари, присвячені (наводимо лише ті, в програмі яких підкреслена участь НТШ) Орестові Зілінському (1993), Володимирові Січинському (1994), 40-річчю Свят культури русинів-українців Словаччини у Свиднику (1995), словацько-українським взаєминам (1996), Василеві Гренджі-Донському (1997), Іванові Панькевичу (1997), Закарпатській Україні в складі Чехословаччини (1998), народній співачці Анці Ябур із Стащина (1999), 10-м роковинам демократії (2000), Богданові-Ігореві Антоничу (2001), Іванові Мадцинському (2002), Олександрові Духновичу (2003), Володимирові Лібовицькому (2006), Юрієві Шерегію (2007), Олені Рудловчак (2008), дев'ятим визначним уродженцям Пряшівщини, народженим в 1919 році (2009), та Зореславові Саболю (2010).

НТШ у Словаччині організувало або було спів-організатором зустрічей з визначними людьми з України та Чехії: президентами України Леонідом Кучмою та Віктором Ющенком, президентом СКУ Аскольдом Лозинським, послом України в Словаччи-

Зустріч у Новому Саді.

Зліва направо: Мирон Жирош, Микола Мушинка, Михайло Ковач, Дюра Лятяк. 1988 р.

ні Дмитром Павличком, науковою працівницею Слов'янського інституту в Празі Руженою Шишковою та кількома іншими українськими письменниками, художниками, діячами культури та політики.

Майже щороку Товариство бере участь у влаштуванні Шевченківських свят, урочистих академій, демонстрацій кінофільмів тощо.

НТШ у Словаччині від початку підтримувало тісні взаємини з НТШ у Львові, Сарселі, Нью-Йорку та Мельбурні, які виражалися головним обміном літератури, участю у загальних зборах, конференціях, семінарах.

Крім згаданого вже збірника „Від НТШ до УВУ“, члени НТШ брали участь у виданні інших

публікацій, з-поміж яких найвизначнішою була монографія, видана як ССХVIII т. „Записок НТШ“ на кошти американського осередку НТШ з передмовою В. Маркуся: Шерегій Ю. Нарис історії українських театрів Закарпатської України до 1945 року.— Нью-Йорк; Париж; Сідней, Торонто; Пряшів; Львів, 1993.— 414 с.

Книжки, які вийшли під грифом або за співучасті НТШ: Збірник пам'яті Івана Зілінського (1879—1952). Спроба реконструкції втраченого ювілейного збірника з 1939 року / Редакція Ю. Шевельов, О. Горбач, М. Мушинка.— Нью-Йорк, 1994.— 584 с.; Мушинка М. Музей визвольної боротьби України та доля його фондів.— Мельбурн, 1996.— 114 с.

(Ініціатор видання: голова НТШ в Австралії Марко Павлишин); Целевич Юліян. Децо за поселення Угорської України русинами і унію церкви православної угорських русинів з Римом.— Пряшів, 1998.— 83 с.; Благовісник праці. Науковий збірник на пошану академіка Миколи Мушинки, д-р філол. наук / Упоряд. та автор передмови Микола Зимомря.— Пряшів, 1998.— 442 с.; Карплюк І. Історія Русі-України. Поетична розповідь.— Пряшів, 2001.— 96 с.; Мушинка М. Голоси предків. Звукові записи фольклору Закарпаття із архіву Івана Панькевича (1929, 1935).— Пряшів, 2002.— 256 с.; Олександр Духнович і наша сучасність. Тези доповідей міжнародної наукової конференції / Упоряд. М. Мушинка.— Пряшів, 2003.— 64 с.; Мушинка М. Курівський різб'яр. Життя і творчість Андрея Павука.— Пряшів, 2006.— 98 с.; Листування Івана Зілінського з Іваном Панькевичем (1913—1951) / Упоряд., вступна стаття та примітки М. Мушинки.— Нью-Йорк; Пряшів, 2008.— 197 с.; Качалуба Михайло. Муза і стетоскоп. До 100-ліття з дня народження / Упоряд. та вступна стаття М. Мушинки.— Пряшів, 2008.— 320 с.; Мушинка М. Цілитель тіла і душі. До 100-ліття з дня народження Михайла Качалуби (1908—1993).— Пряшів, 2008.— 48 с.; Чикут В. Наукові досягнення І. А. Панькевича і їх вплив на розвиток українознавчих лінгвістичних галузей.— Пряшів, 2009.— 242 с.

Члени Товариства брали участь у багатьох наукових конгресах, симпозіумах, конференціях та семінарах у Словаччині і за кордоном. НТШ у Словаччині від свого заснування приділяло велику увагу виданню книжок. Не маючи власних фінансових фондів, дісталося кошти на друк від спонсорів. Усе робилося і досі робиться на громадських засадах.

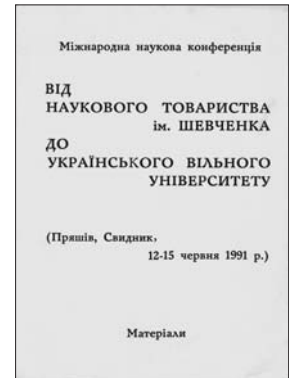
Вадою діяльності НТШ у Словаччині можна вважати факт, що члени Товариства досі не мають членських квитків, а членство дійсних членів і досі не затверджене вищим органом.

Микола МУШИНКА,
голова НТШ у Словаччині

⁶ Див.: Нове життя.— 1994.— № 20.— С. 1—2.

⁷ Див.: Українське слово.— 1994.— 5 черв.— № 2709.

⁸ Див.: Християнський голос.— 1994.— 17 лип.— № 29.— С. 6.

Обкладинка матеріалів Міжнародної наукової конференції (1991) „Від НТШ до УВУ“. 1992 р.